

vladimir kopicl

pan pank

*To lice kasno za leto,
lice gleda pod vodom, neizbrušeno stenje,
zamah sa četiri strane:
zaboravljeni šaman ogrnut praskozorjem,
nezaboravljena vrata, lavina koja staje.
Gde su zlatni pastiri? gde su grimizne tralje?
nepriprtljeni visovi? zamah pitagorejstva?
bleda, zelena hrana koja se lako podaje?
Padam, nadole padam, obriši bengalske vatre.*

*Reka je bila tigar i led bile su patke
i dugo skriveno lice s neredom nepogoda,
obala koja se diže podiže se sa svetlom,
žuto lišće se diže, moć je nebo, poredak.
Ivica sažima vetar, vrata za vetar su vatre,
čista ivica ognja koji se gasi da plane,
neprekinuti napor uz stalno popuštanje
pomeranja ka centru.
Duga je kriva i duga, duga je zmija: da, ne.*

*Iks, ipsilon i delta, zmijaste račve Mekonga,
tri južne paralele nedosegnute, sve plitko,
jaja antropozofije, napalm opšteg jedinstva,
svijena cevasta zvona, mahajanja, King-Kong.
Kiša pada na UNICEF, šerburški kišobrani,
zvezde i brugi na zalasku, sploštena obdaništa;
gde su veli patuljci? crne rupe u prozoru,
šta su večite arije? digitron, inteligencija.*

*Razboleti se, zdravice: crveni krst na crnome,
nepotpisani autograf, autodidakt, promaja;
otvori vrata Pratera, udahni snagu titanu!
ispuni zavet trostruko! istraži slučaj! stoj tamo!
Zauzvrat reci: »za uz vrat!«, sunčane pege prskaju,
mi smo raskošni, srčani, mi smo željni iluzija;
ja sam stub, kadilak, obala, Partenon, iluminacija,
ti si Saloma, multipleks, neuzbrana si ružica.*

*Reci gde su koralji, gde su hrastove grane,
zlatno jezgro imele, latice vodopada,
kud idu divlje svinje, zašto su tužni šakali;
antilope su same: lavovi spiju, ad acta.
Zaustavljeni ždralovi koji su krenuli na jug
zaobišli su vrhunce i glatke kupole lednika
da ulepšaju močvarne bliskoisotičnog žarišta;
sve je u svemu (ludilo): voće, povrće, šit, san.*

*Lak sam, lakši od čelika, napeti lukovi erosa,
ispreturane hridine, teška oruđa bogova,
nedopevani ditiramb, 360 stepeni,
eterske magle, prostori, Halifaks, enciklopedija.*

*Tamno su lunarni krateri, usahli tokovi, mučnina,
s mene na uštap, pulsari, isteklo more, krš, dan;
rascvetani u nepovrat viseći vrtovi Asira,
krivi toranj se naginje, visak i mistrija, kormoran.*

*Plaveti, pluta!! Izbriši svu uzvišenost Valhale,
stisak ruke i pomamu, sve te šare u pesku:
karambal karambol, vatromet, blagoveštenski bakropis,
elevacija, blagoslov, reci hvala napretku.
I dogovor i odgovor, zamajci heuristike,
u kolotečini kolovrat, neispunjena sadejstva,
džinovski koraci džinova, pletisanke u pluralu,
pleonazmi u Plauta, organ, akt, apstinencija.*

*Reči srdžbe i nanosi, figure uzmaca, n-Aavala,
ledolomci i sladoleđ, labudovi sa Ledama,
neuslišeni slušalac, prenapregnuti pregalac,
prašnici odišu prašinom, šta je nejasno? poplava.
Pa da li smo se nadali? da li smo krivo padali?
iz prisustva u odsutnost, u suton i u smeh;
u nepravilnim pravicima nadopavljenih pravila
u nepometenom metežu nadopunili se.*

čiji nesvrstanih zemalja u Kolombu, najsiromašnija milijarda stanovnika sveta je pre nekoliko godina imala nacionalni dohodak samo 105 dolara po čoveku godišnje, u odnosu na 3.100 dolara godišnje za stanovnike razvijenog sveta. Pretpostavlja se da će 1980. godine dohodak najsiromašnijih biti uvećan za svega tri dolara po jednom stanovniku, dok će taj iznos u razvijenom svetu porasti za još 900 dolara. Nemale posledice takvog stanja poseduju snagu optužbe. Nedeljno oko 10.000 ljudi umire od gladi a oko 500.000 gladuje, od toga su 40% deca. Nezaposlenost, nepismenost, kratak ljudski vek, oboljenja itd., predstavljaju osnovna obeležja kvaliteta života ovih ljudi, žena i dece. Tako stanje stvari, s pravom je rečeno, predstavlja povredu svih pojmova pravde i jednakosti, i ako se tako nastavi to će predstavljati opasnost za ljudsku civilizaciju i sva dostignuća čovečanstva.¹⁰

Pomenuta knjiga *Granice rasta* naišli je na živo interesovanje mnogih naučnika u svetu. Različite debate, intervjui i pojedinačna istupanja bacili su novo svetlo na njen sadržaj. Mnogi teoretičari smatraju da bi velika kniza mogla nastupiti u periodu od 1985. do 1990. godine, a dostići vrhunac s pogubnim posledicama 2.220 godine, ako se ne bi promenio tok događaja. Primer te promene trebalo bi, navodno, da bude ekonomska ravnoteža, a samim tim smanjenje i usporavanje privrednog razvoja. Takođe se pleđira za stvaranje »ljudskijeg sveta«, u kojem bi se rast proizvodnje ravnalo s nulom, što treba da dovede do iščezavanja pojma rastuće nacionalne sreće. U nas takođe postoje komentari i osvrti na ovu knjigu. U pogovoru knjizi E. Pusić kaže: »Zaustavljanje bi, u prvom redu, pogodilo industrijski nerazvijene zemlje koje u industrijalizaciji vide spas i izlaz iz bede.«

Možemo reći da je kriza potrošačkog društva stvorila novu orijentaciju granice rasta ili, kako se još često naziva, »nultog rasta«. Svoju poziciju ovo društvo motivije ograničenošću i postepenim trošenjem prirodnih resursa i, drugo, što zadovoljavanje materijalnih potreba ljude ne čini srećnijim. Potrošačko društvo, predstavljano kao raj u vidu univerzalnog magazina, ušlo je u čorsokak i njegovo mesto treba da zauzme društvo blagostanja, koje će se karakterisati stabilnošću postojanja, zdravljem, srećom i zadovoljstvom s izabranom profesijom, slobodom itd. Da bi se dostigao sličan ideal, neophodno je prigušiti tendencije za povećanjem produktivnosti rada, oslabiti tempo ekonomskog rasta i razraditi program za bezbolni prelaz ka nultom ciklusu ekonomskog rasta.

U prethodnim razmatranjima napomenuli smo da u zapadnim zemljama obično figurira pojam kvaliteta života, koji se tumači kao ideal budućnosti s naglašenom futurističkom notom, ili pak kao nostalgija za prošlošću. Međutim, njegovi pokazatelji često su neodređeni i predstavljaju eklektičku mešavinu u postojećim istraživanjima. S druge strane, u većini istočnih zemalja smatra se da je kvalitet života u početku bio propagandni termin koji se kasnije malo »neutralizovao«, preobrazivši se u zahtev za zaustavljanje trke oko profita, ali je sve više pokazivao karakter određenih životnih uslova. Očevidno je, smatraju mnogi teoretičari, kako parola o povećanju kvaliteta života ima ideološku tendenciju i po svom sadržaju je jedna od novijih teorija konvergencije, jer orijentacija razvijenih industrijskih društava, po mišljenju zastupnika tih teorija, treba da stvori osnovu za zblizavanje kapitalizma i socijalizma po osi načina života. Tako teoretičar I. Bestužev smatra da se zahtev za novim kvalitetom života javlja kao rezultat postojeće modernizacije osnovnih socijalnih i političkih teorija »tehnokratije novog industrijskog i postindustrijskog društva«, izrastajući iz krize zapadnog društva. Slično mišljenje zastupa i S. Popov u svojim radovima na ovu temu.¹¹

Teonije o kvalitetu života polaze od postavke da je neophodno imati u vidu *kako više nije obavezno bolje*. Taj zaključak najčešće izvode teoretičari razvijenih industrijskih zemalja. Međutim, svakako se može postaviti pitanje: da li je opravdano tako zaključivati u vreme kad se oseća nedostatak osnovnih materijalnih dobara neophodnih za egzistenciju u mnogim zemljama sveta? Tačno je da razvijenim zemljama, pod uticajem i kao posledica naučno-tehničke revolucije, dolazi do takvih pojava kao što su zagađene životne sredine, radioaktivnost, smanjenje rezervi pijaće vode, uvećanje količine štetnih čestica u čovekovom organizmu i broja žrtava u saobraćajnim nesrećama, a pojavljuju se i move grane industrije, štetne i opasne po zdravlje ljudi. Naravno da se u tim zemljama javljaju potrebe za čistim vazduhom, mirom, tišinom itd. One moraju rešavati ove probleme, ali, kao što je pokazano, mnoge zemlje ne mogu voditi računa o tim »kvalitetima«, jer nisu dostigle ni egzistencijalni minimum. Ubrzanje tempa i ritma života u razvijenim zemljama rađa specifične »civilizacijske stresove«, »informativne neuroze«, koje utiču na srčana i nervna oboljenja. Porast tih stihijnih i nekontrolisanih pojava u načinu života utiče i na kvalitet života velikog broja ljudi. Naravno da je u tim zemljama zadovoljavanje materijalnih potreba većine ljudi postignuto i sada se, pre svega, javlja potreba da se nađe interesantan posao koji obogaćuje i oplemenjuje čoveka, da se ostvari dostupnost u korišćenju kulturnih potreba, mogućnost organizacije dokolice i odmora, mogućnost da se putuje — jednostavno: imati vremena za sve to. Znači, bogati koji imaju više sredstava mogu, na neki način kompenzirati neudobnost gradskog života, jer je život u mnogim gradovima postao predmet nespokojstva. Za siromašne je taj (ne)kvalitet života dostigao krajnji stepen bede. U svakom slučaju, kvalitet života je povezan s klasnim i slojnim razlikama, pa otuda i proizilaze ideološke kontroverze. Ipak, postoji grupa